

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΔΥΜΑ ΤΟΥ

ὁ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα καὶ τὸ Ἑλληνικὸν σῶμα δὲν ἔχουν ἀκόμη στενὴν γνωριμίαν, οὔτε μὴ στενήν. Μόνον ὁ γνήσιος Καλόγερος μὲ τὸν μαῦρόν του μάλλινον σκοῦφον, ὁ ἀναμαλλιασμένος καὶ φρυγανογενᾶτος φορεῖ ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον οἱ αἰῶνες καθιέρωσαν καὶ ἐνηρμόνισαν πρὸς τὸ σῶμά του καὶ πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς του.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ζευγίτης τοῦ χωριοῦ καὶ ὁ βοσκὸς τοῦ βουνοῦ εἶναι ἐνηρμονισμένοι πρὸς τὸ ἑλληνικὸν παρελθόν, τὸ ἀπώτερον μάλιστα, χάρις εἰς τὰς ὀλίγας λόξας τῆς πονκαμίσιας τοῦ πρώτου, καὶ τῆς φουστανελίτσας τοῦ δευτέρου, ποὺ ἐκζητοῦν τοῦ Νεοαιτικοῦ ἐργαστηρίου τὸν τεχνίτην.

Ἄλλὰ μήπως καὶ ὁ Εὐρωπαῖος τῶν πόλεων εἶναι κατὰ τοῦτο ἐνηρμονισμένος διὰ τὸν γνωρίζοντα τὸ *ξουχικὸν* παρελθόν του;

Μόνον ἡ Ἀνατολή, ἡ βαθειὰ Ἀνατολή, ἐν τῇ ὀπισθοδρομικότητι αὐτῆς, ἐμφανίζει τελείαν εἰκόνα τῆς χαρακτηριστικῆς καὶ συνδυασμένης πρὸς τὸ περιβάλλον ζωῆς της.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἶναι αἰσθητικῶς γελοῖαι αἱ φυσιογνωμίαι καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ ἐν γένει ἐμφανίσεις καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μεγάλων ἠθιοποιῶν τῆς Δύσεως ἢ τοῦ Βορρᾶ, ὅταν ὑποδύωνται Ἀρχαῖα Ἑλληνικά, ἢ Ἰουδαϊκά πρόσωπα.

Κατὰ τὴν Βασιλείαν τοῦ Ὄθωνος, ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν μας ἐμφάνισιν, — τὸ περὶ τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν στολῶν ἀποτελεῖ ἴδιον θέμα ἐρεῦνης — ἐγίναμεν *παρ' ὀλίγον Βαυαροί*, καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862 *παρ' ὀλίγον Γάλλοι*, χάρις εἰς τὸ σχῆμα τῶν πηλικίων καὶ

ιδίως εἰς τὸ παροιμιώδες *μούς*, τὸ ὁποῖον ἐν μεγάλῃ χρησίμει παρὰ τῆς τότε νεολαίας, ἐστόλιζε καὶ πολὺ κατόπιν τὰς ὠραίας μορφὰς τοῦ Ὁθωνοῦ Ἡλιοπούλου, τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, τοῦ Τέλη Πετσάλῃ, τοῦ Ἀλκιβιάδου Καμπᾶ καὶ ἄλλων.

Διὰ νὰ λάβῃ τις πλήρη ἰδέαν τοῦ πράγματος πρέπει νὰ ἰδῆ φωτογραφίας τῆς νεότητος τῶν περὶ τὸ 1862 χρόνων.

Ἄς ἔλθωμεν καὶ εἰς τὰ σύγχρονά μας. Ἡ ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς μας εἶναι τάχα ἐνηρμοσιμένη πρὸς τὸ ἔνδυμα. Οἱ συζητοῦντες λ.χ. ζωηρῶς εἰς τὰ καφενεῖα ἔχουν τὴν χρωματισμένην ποιικίαν εἰς τὸ ἔνδυμα τὴν ὁποίαν ἔχουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γνώμης των :

Μόνον εἰς κάποιο μακρυνὸ χωριό, πού ὁ παντοπώλης καὶ ὁ κτηματίας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ ἀγροφύλακας καὶ ὁ ἀμπελοφύλακας δὲν ἐφραγαγοφόρεσαν ἀκόμη, θὰ ἤμπορῆ κανεὶς νὰ ἀπαντήσῃ μέσα σ' ἓνα μαγαζάκι, τοῦ ὁποῖου τὴν κυρίαν πλευρὰν σκηνοθετικῶς περικοσμεῖ ἡ στοίβα τῶν βαρελιῶν, χωρικοὺς μὲ φλοκάταν ἢ μὲ κουκούλαν νὰ συζητοῦν διὰ τὸ πρασινισμένον χωράφι των, ἢ τὸ ἀνακλαρωμένον ἀμπέλι των, ἢ διὰ τῆς ἀνθισμένης ἑλιῆς των καὶ νὰ παρακολουθοῦν εἰς τὸ μεταξὺ μὲ φόβον ἓνα μικρὸ συννεφάκι, τὸ ὁποῖον ἤμπορεῖ νὰ εἶναι φορτωμένον μὲ χαλάζι καὶ νὰ ἔχῃ τὴν κακὴν πρόθεσιν νὰ ἀδειάσῃ τὸ φορτίον του εἰς τὸ χωριό των.

Δὲν θὰ ὁμιλήσω ἐνταῦθα διὰ τὸν ἀξιοθρήνητον Ἡγεμόνα τῆς ἐρήμου εἰς τοῦ ὁποίου τὸ κεφάλι οἱ Ἄγγλοι ἐφόρεσαν μίαν κάσκαν ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸ γυμνὸν σῶμά του καὶ ἰδίως διὰ τὰ κάτω ἄκρα του.

Ἄλλὰ προκειμένου καὶ περὶ τῶν ἰδικῶν μας, δὲν θὰ ἀναπτύξω τὸ θέμα περὶ τῆς προελεύσεως τῆς φρουστανέλλας καὶ τοῦ φρεσιοῦ καὶ τῆς βράκας—κατὰ τὰς ποικίλας αὐτῆς ἐμφανίσεις—καὶ ἄλλου εἴδους πάλιν φρεσιοῦ.

Θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς τὴν ἔνδυμασίαν τῶν κλεφτῶν

τῆς Τουρκοκρατίας τῶν γνησίων αὐτῶν καὶ ὁμοιομόρφων προαγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν.

Κυριώτερα ἂν μὴ καὶ μόνη πηγὴ εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ ἀλησιμονήτου καὶ ἑλληνικωτάτου (ἐπιστήμονος, ἑλληνιστοῦ, καὶ ἱστορικοῦ), *Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου*.

Καὶ ποῦ νομίζετε ὅτι ἐδημοσιεύθη αὕτη; Εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ 1889 τῆς Ἑταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, εἰς Ἐπίμετρον, ἐν ᾧ καὶ ὁ κατὰ τὴν 25 Μαρτίου ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑταιρείας ἀπαγγελθεὶς λόγος τοῦ Ζησίου.

Περιγράφων οὗτος τὸν Νικοτσάραν ἀποθησαυρίζει καὶ τὰ ἑξῆς: Τὸν μέγαν κορμὸν περιέβαλλον τὸ γελέκι καὶ τὸ μείντανι μέ:

τῆς δυο ἀράδες τὰ κουμπιὰ τὰ μαλαματισμένα,

καὶ ἐπ' αὐτῶν ὁ ντουλαμιᾶς (ἐπανωφόριον), ὅπως τὰ μείντανογέλεκα κεντημένος καὶ αὐτὸς μὲ μέταξαν ἢ καὶ χρυσόν. Τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέσει περιέδενε τὸ χρυσοκέντητον πόσι ἢ φουστάνελλα ἦτο κοντή, τὰς χαλυβδίνας κνήμας περιέβαλλον βλαχόκαλτσαις, μάλλιναι λευκαὶ περικνημίδες τῶν Ἀγρῶφων, ὑποδήματα δὲ ἔφερον πλεκτὰ τσαρούχια.

Ἐπειτα τὰ τσαπράζια: ἐπάνω εἰς τὸ πλατὺ στήθος τὸ κουστέκι θηλυκωμένον εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ στήθους μὲ τριγωνικὰ θηλυκωτήρια, φέροντα τὸν δικέφαλον τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας ἀετόν, καὶ εἰς τὸ κέντρον τοῦ στήθους δι' ἀλύσεων ἔχον ἐξηρητημένην τετράγωνον ἢ στρογγύλην πλάκα φέρουσαν τὸν τροπαιοφόρον Ἅγιον Γεώργιον.

Ἐξαρτώμενα διὰ διπλῶν ἀλύσεων ἐκρέμαντο πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τὸ χαίμαλι, φέρον ὡσαύτως παράστασιν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἢ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ ἐντὸς τίμιον ξύλον, καὶ πρὸς τὴν δεξιὰν ὁ κυρτὸς σουγιᾶς.

Τὴν μέσην περιέζωνε χρυσοκέντητον τὸ σελάχι, ἀπὸ δὲ τοῦ λωρῖου τοῦ σελαχιοῦ ὀπισθεν ἐξηρτῶντο δύο παλάσκαις μὲ παράστασιν τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, περιέχουσαι φυσέκια τοῦ τουφεκιοῦ, ἀριστερὰ τὸ φουσεκίκι μὲ φυσέκια διὰ

τὰς πιστιόλας, δεξιὰ ἢ θήκη διὰ τὰς τσακμακόπετρας καὶ τὸ περιέχον τὸν δι' ἄλειμμα τῶν ὄπλων μυελὸν μεδουλάρι.

Ἄριστερὰ τοῦ σώματος πρὸς τὸν μηρὸν περασμένα εἰς μικρότερα λωρία εἰς δύο ἢ τρεῖς σειρὰς ἐκρέμαντο τὰ στρογγύλα ἢ ῥομβοειδῆ γαντζούδια (ἢ τοκάδες)· δύο δὲ ὅμοια γαντζούδια ἐκάλυπτον τὰς ἐπιγονατίδας.

Τὸ γελέκι ἐπὶ τοῦ στομάχου ἐθηλυκῶνετο μὲ κουμποθη-
λειές καὶ τὰ τσαρούχια ἐδέοντο μὲ τσαρουχοτοκάδες. Ταῦτα
ἦσαν τὰ τσαπράζια, ὅλα ἀργυρᾶ καὶ σαββατλίδικα, ἔχοντα
δηλαδὴ τὰς παραστάσεις ὄχι ἀναγλύφους ἀλλὰ μὲ σαββάτι.

Ξεχωρίσατε τώρα ἕνα ἕνα τὰ συστιάτικὰ αὐτὰ τῆς ἀρμα-
τωλικῆς περιβολῆς, καὶ ζητήσετε τὴν χρονικὴν καὶ φυλετι-
κὴν των προέλευσιν!

Ἐὰν ἤμουν νέος θὰ ἤρχιζα μίαν τοιαύτην ἐργασίαν, διὰ
να τὴν τελειώσω στὰ γεράματα.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

